

УДК 371. 315

Томків Р. – ст. гр. МЛ-41с

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНЦІЯ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Науковий керівник: канд. філос. наук, доц. Паласюк М. І.

Tomkiv R.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

SOCIOCULTURAL COMPETENCE AND ITS IMPORTANCE IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES

Ключові слова: міжкультурна комунікація, соціокультурна компетенція.

Keywords: intercultural communication, sociocultural competence.

Інтеграція України у європейський та світовий освітній простір передбачає нове трактування основної мети вивчення іноземних мов у вищих закладах освіти, у якій пріоритетного значення набуває формування комунікативної компетенції. Дослідники пропонують різні моделі іншомовної комунікативної компетентності, оскільки мова, як загальновідомо, є не тільки джерелом комунікативної діяльності, але й засобом пізнання, формування і передачі думки, вираження почуттів, емоційних станів людини тощо. Комунікативна компетенція складається із трьох основних елементів – лінгвістичного, прагматичного та соціокультурного. Лінгвістичний компонент включає фонологічні, граматичні, лексичні і стилістичні знання та вміння використовувати їх відповідно до соціально-мовленнєвих ситуацій. Прагматичний компонент, окрім інших компетенцій, включає екстралінгвістичні елементи, що забезпечують спілкування (міміка, жестикуляція та ін.). Соціокультурний компонент, що визначається соціокультурними умовами використання мови, є сполучною ланкою між комунікативним та іншими компонентами.

Термін «соціокультурна компетенція» передбачає готовність студента до міжкультурної комунікації, формування інтеркультурної та транскультурної свідомості, яка визнає існування іншої національно-культурної ідентичності як рівноправної з його власною культурою. Соціокультурна компетенція ґрунтується на знаннях про країну, мова якої вивчається, її національно-культурних особливостях, нормах мовленнєвої та немовленнєвої поведінки її носіїв, умінні доречно використовувати і розуміти граматичні форми у різних соціолінгвістичних контекстах. Отже, соціокультурна компетенція формується із сукупності країнознавчих, лінгвокраїнознавчих та соціолінгвістичних знань студентів. Країнознавча компетенція – це знання про культуру країни, народнось мови, національний характер, суспільно-державний устрій, історико-культурні особливості, здобутки в галузі освіти, науки та культури, характерні особливості побуту, звичаїв та традицій. Лінгвокраїнознавча компетенція пов'язана зі знаннями особливостей мовленнєвої і немовленнєвої поведінки, які є важливими для спілкування, і вмінням поводити себе відповідно до цих знань. Соціолінгвістична компетенція пов'язана із знанням особливостей національного мовленнєвого етикету і невербальної поведінки та навичками врахування їх у реальних життєвих ситуаціях, здатністю організовувати мовленнєве спілкування відповідно до комунікативної ситуації, соціальних норм поведінки та соціального статусу учасників комунікації. Усі компоненти соціокультурної компетенції взаємопов'язані через поняття культурного та соціального контекстів і оволодіння ними має відбуватися комплексно.

Отже, соціокультурна компетенція – це сукупність знань, умінь, навичок і здібностей особистості, які надають можливість спілкуватися іноземною мовою в різних ситуаціях відповідно до норм мовлення і поведінки, а також традицій культури. Суть соціокультурної компетентності полягає у здатності особистості сприймати, аналізувати, оцінювати прочитані чи почуті іноземні тексти, висловлювання про історію країни, народні звичаї і традиції, мистецтво, національні свята, загальнолюдські цінності тощо і добирати та використовувати ті з них, які необхідні для досягнення певної комунікативної спроможності.

Важливим принципом оновлення змісту навчання іноземної мови є сьогодні розширення та поглиблення соціокультурного компонента елементами або рисами міжкультурного підходу. Особливістю розвитку соціокультурного компонента змісту навчання іноземної мови на сучасному етапі є порівняння явищ, властивих двом і більше культурам, а саме: культурі рідного народу студента та культурі народу – носія мови, що вивчається. Окрім того, слід звернути увагу на такий чинник, як етнічна неоднорідність суспільства, в якому живе студент, та країни, мова якої вивчається. При такому підході національна ідентичність студента не заперечується, а наголошується, оскільки в процесі порівняння відбувається заповнення культурних прогалів. Тому важливим аспектом є розуміння студентами відмінності між власною та іншими культурами, розвиток позитивного ставлення до інших культур, а також уміння долати соціокультурні відмінності у процесі спілкування. В останні роки впровадження полікультурної освіти та соціокультурної компетенції набуває значного поширення. Як відомо, мова та думка, історія та культура є нероздільними. Мова є відображенням суспільної свідомості, реагує на зміни в усіх сферах суспільного життя і сама формується суспільством. Тому при вивченні іноземної мови важливим чинником є проникнення в культуру, у систему світовідчуття і світорозуміння народу, мова якого вивчається, оскільки сама мова є часткою практичної та теоретичної діяльності як індивіда, так і суспільства.

Аналіз лінгводидактичної літератури, вивчення думок науковців дає змогу визначити основні шляхи формування соціокультурної компетентності студентів ВНЗ: 1) при підготовці до занять слід ретельно підбирати адаптований матеріал соціокультурного спрямування, використовуючи автентичні тексти; 2) розробити комплекс комунікативних вправ, які сприятимуть міжкультурній комунікації в типових сферах діяльності; 3) виконання лінгвістичних вправ та завдань з використанням наочності соціокультурного змісту з метою автоматизації навичок та вмінь; 4) використання певного алгоритму опрацювання матеріалу з метою формування належної соціокультурної компетентності.

Основним дидактичним матеріалом для формування соціокультурної компетентності студентів на заняттях з іноземної мови є тексти, які повинні відповідати таким критеріям: 1) змістовність, інформативність – наповненість тексту відомостями про іноземну мову та її місце серед інших мов світу, про культуру спілкування, мовленнєву етику, духовну культуру, менталітет народу тощо; тексти мають бути проблемного характеру, щоб студенти вчилися мислити, аналізувати та аргументовано доводити свою точку зору; 2) функціональність (можливість спостерігати за функціонуванням мовних одиниць у тексті, які вивчаються на занятті); 3) наявність широкого діапазону іноземномовної лексики для збагачення словникового запасу студентів; 4) доступність тексту для певного рівня підготовки – надто складні тексти, як відомо, можуть викликати розчарування, позбавити віри в успіх, а надто легкі тексти також небажані, оскільки відсутність моменту переборення труднощів негативно відображається на зацікавленості студентів, втрачається розвивальна функція у самому процесі навчання мови.

Таким чином, формування у студентів соціокультурної компетентності на заняттях з іноземної мови дає їм можливість пізнавати національно-культурні цінності крізь призму глобального розуміння світу та людини. Оволодівши певним обсягом культурної інформації, студенти формують навички діалогічного мовлення та аудіювання, вчаться застосовувати знання мови у конкретному спілкуванні.